

TÁMADÁS A KÖZSZOLGÁLTATÁSOK ELLEN

A TTIP, a CETA, valamint az üzleti lobbisták és a kereskedelmi tárgyalók háttérbeli összejártsága



Vezetői összefoglaló

Az európai unióbeli (EU-beli) közszolgáltatások számára fenyegetést jelentenek a nemzetközi kereskedelmi tárgyalások, melyek a vállalati profit érdekében veszélybe sodorják az alapvető szolgáltatások (pl. víz, egészségügy, energia) feletti kormányzati ellenőrzést, illetve az állampolgárok hozzáférését ezekhez a szolgáltatásokhoz. Az ilyen irányú erőfeszítések betetőzése az EU és Kanada közötti CETA-megállapodás – melynek ratifikálása 2016-ban kezdődhet meg –, valamint az Egyesült Államokkal jelenleg tárgyalási szakaszban lévő TTIP-egyezmény. A legrosszabb forgatókönyv megvalósulása esetén ezek a megállapodások helyrehozhatatlanul elűzhetik a közszolgáltatásokat – bármennyire károsan érinti is ez a közösség jólétét.

A jelen beszámoló a nagyvállalatok és a kereskedelmi tárgyalók közti háttérbeli összejártságra világít rá az EU nemzetközi kereskedelmi megállapodásainak előkészítése során. Bemutatja a szolgáltató nagyvállalatok agresszív programját a TTIP és a CETA kapcsán, mely a piac messzemenő következményekkel járó nyitását erőlteti olyan területeken, mint az egészségügy, a kultúra, a postai szolgáltatások és a vízszolgáltatás, és amely lehetővé tenné e nagyvállalatok számára a piacra történő belépést és a piac meghódítását. A beszámoló emellett azt is bemutatja, hogy az EU kereskedelmi tárgyalásainak illetékesei miként gördítenek piros szőnyeget a szolgáltatóipar elé, mind a 2014 szeptemberében közzétett, egységes szerkezetbe foglalt CETA-megállapodással, mind a TTIP fejezettervezeteivel és belső tárgyalási dokumentumaival, melyek a vállalati lobbisták kívánságlistáit tükrözik.

Főbb megállapítások:

- 1. A TTIP és a CETA ugyanazon vállalati lobbicsoportok befolyásának jól felismerhető jegeit mutatják. A szolgáltatási szektornak ez a lobbiköre az elmúlt évtizedek kereskedelmi tárgyalásai során épült ki,** és olyan tagjai vannak, mint a BusinessEurope – az EU legerősebb vállalati lobbicsoportja –, a European Services Forum – mely üzleti szövetségeket összefogó lobbiszervezet –, továbbá olyan nagyvállalatok, mint a British Telecommunications és a Deutsche Bank.
- 2. Az ipar és az Európai Bizottság közötti kapcsolat kétirányú, és a Bizottság aktívan igyekszik élénkíteni a kereskedelmi tárgyalásokat övező üzleti lobbitevékenységet.** Ezt „fordított lobbizásként” jellemezték, mikor is „a hatóság vállalatoknál lobbizik azért, hogy a vállalatok lobbizzanak”. Pierre Defraigne, az Európai Bizottság Kereskedelmi Főigazgatóság főigazgató-helyettese „a Bizottság és az üzleti körök közti rendszerszintű összejártságról” beszél.
- 3. A vállalati lobbisikere a CETA: ez lesz az EU első olyan megállapodása, amely a szolgáltatásokkal kapcsolatos kötelezettségek „negatív listás” megközelítésére épül.** Ez azt jelenti, hogy a külön kivételként nem szerepeltetett összes szolgáltatás liberalizálható. Ez gyökeres változást jelent az EU kereskedelmi megállapodásaiban eddig használt pozitív listákhoz képest, melyekben kizárólag azok a szolgáltatások szerepelnek, amelyek liberalizálását a kormányzatok jóváhagyták, a többi szektor módosítása nélkül. A negatív listás megközelítés drámai módon bővíti a kereskedelmi megállapodásokhatáskörét, mivel a kormányzatok olyan területekre vonatkozóan is kötelezettségeket vállalnak, amelyekről esetenként

nincs is tudomásuk – például a jövőben kibontakozó új szolgáltatásokra is. Ugyanez megtörténhet a TTIP esetén is, amellyel kapcsolatban a Bizottság nyomást gyakorol az EU-tagállamokra, hogy fogadják el ugyanezt a kockázatos megközelítést, ezzel eleget téve az üzleti lobbiköveteléseinek.

4. A nagyvállalatok sikeresen lobbiztak az ellen, hogy a közszolgáltatásokat kivételként kezelje a CETA és a TTIP. Mindkét megállapodás gyakorlatilag az összes szolgáltatásra vonatkozik. Csupán nagyon korlátozott, általános kivétel vonatkozik a „kormányzati hatáskör gyakorlásával kapcsolatos” szolgáltatásokra. Ahhoz azonban, hogy egy szolgáltatás ilyen kivételnek minősüljön, az szükséges, hogy „ne kereskedelmi alapon működjön, és ne jelentsen versenyt egy vagy több gazdasági szereplőnek”. Napjainkban gyakorlatilag az összes hagyományos közszolgálati szektorban magánvállalatok is jelen vannak a közszolgáltatók mellett – ami gyakran adás versenyt eredményez a kettő között. A fenti kitétel a kormányzati hatóságok kivételének körét lényegében az állam néhány szuverén funkciójára korlátozza, például a bűnüldözésre, a bíróságokra vagy a központi bank szolgáltatásaira. Hasonlóan problémás az úgynevezett „közművek” kivétele, mely csak bizonyos szolgáltatások esetében biztosítja az EU-tagállamok jogát köztulajdonú monopóliumokra vagy exkluzív jogokra: ez is olyan sok kibúvót tartalmaz, hogy nem képes megfelelő védelmet biztosítani a közszolgáltatásoknak.

5. A közszolgáltatásokra valószínűleg a legnagyobb veszélyt a befektetéseket védő nagy horderejű intézkedések jelentik, amelyeket a CETA már tartalmaz, és amelyeket a tervek szerint a TTIP is tartalmazni fog. A befektető állam vitarendezés (ISDS) elnevezésű rendszerben több ezer USA-beli és kanadai nagyvállalat (illetve az EU-ban székelő multinacionális vállalat, mely befektetéseit leányvállalatok révén strukturálja az Atlanti-óceán túlpartján) beperelheti az EU-t és tagállamait a szolgáltatási szektort érintő olyan szabályozási módosításokért, amelyek csökkentik a vállalati profitot – és ez többmilliárd eurós kompenzációk kifizetésével járhat. A közszolgáltatásokat szabályozó politikák – a víz árának maximalizálásától a fordított privatizációig – már jelenleg is az ISDS-keresetek célkeresztjében állnak.

6. A CETA és a TTIP különböző fenntartásai és kivételei nem képesek megfelelő védelmet biztosítani a közszolgálati szektor számára, illetve a megszervezésének módját érintő demokratikus döntéshozatal számára. A kivételek általában nem vonatkoznak a befektetéseket védő legveszélyesebb szabványokra és az ISDS-re, így az érzékeny közszolgálati szektorok – úgymint az oktatás, a vízszolgáltatás, az egészségügy, a jóléti intézmények és a nyugdíjak – különösen ki vannak téve a befektetők legkülönbözőbb támadásainak.

7. Az Európai Bizottság az ipar követeléseinek eleget téve rögzíti a közszolgáltatások jelenlegi és jövőbeli liberalizációját és privatizációját, például a veszélyes „status quo” vagy „visszalépést megakadályozó” mechanizmusokkal – annak dacára, hogy az ezen a téren meghozott múltbeli döntések helytelennek bizonyultak. Ez veszélybe sodorhatja a vízszolgáltatásokat (Franciaországban, Magyarországon, Németországban, Olaszországban, Spanyolországban és Svédországban), az energiahálózatok (Finnországban és Németországban) és a közlekedési szolgáltatások (Egyesült Királyságban és Franciaországban) közösségi tulajdonba történő visszavételének növekvő trendjét. Az Egyesült Királyság Nemzeti Egészségügyi Szolgálat (National Health Service, NHS) bizonyos elemeinek sikertelen privatizációjával a nonprofit egészségügyi szolgáltatók megerősödése a CETA/TTIP egyfajta megsértésének tekinthető – ahogy a gazdasági válság idején történt államosítások és a pénzügyi szektor szabályozásának módosításai is.

8. A kormányzati közbeszerzésekben való korlátlan részvételt érintő vállalati követelések teljesítése korlátozhatja a kormányzatok lehetőségeit a helyi és nonprofit szolgáltatók támogatására, és a közszolgálati szektorbeli munkalehetőségek magáncégekhez történő kielyezését eredményezheti, ahol az alkalmazottak gyakran ugyanazt a munkát kénytelenek végezni alacsonyabb fizetésért, rosszabb munkakörülmények között. A CETA rendelkezései szerint a kormányzatok már több szektor esetén hozzájárultak a készletek és szolgáltatások beszerzésének kötelező jellegű transzatlanti versenyeztetéséhez – ami gyakorlatilag privatizációhoz vezet, hiszen fokozatosan átadja a közszolgáltatásokat a profitorientált szolgáltatóknak.

Az egyesült államokbeli lobbicsoportok, például az Alliance for Healthcare Competitiveness (AHC), valamint az Egyesült Államok kormánya drámai módon le akarják szorítani a transzatlanti közbeszerzési pályázatok korlátjait a TTIP-ben.

9. Mind a CETA, mind a TTIP az egészségügyi és jóléti intézmények liberalizálásával fenyeget, ami megnehezíti az új előírások bevezetését ebben a szektorban.

Az Egyesült Királyságnak a TTIP körébe tartozó szolgáltatásokra vonatkozó javaslatában kifejezetten szerepelnek a kórházi szolgáltatások. A CETA szövegében és a legújabb TTIP-tervezetekben nem kevesebb mint 11 EU-tagállam liberalizálná a hosszú távú gondozást, például az idősek bentlakásos gondozását (Belgium, Ciprus, Dánia, Egyesült Királyság, Franciaország, Görögország, Írország, Németország, Olaszország, Portugália és Spanyolország). Ez útját állhatja azoknak az intézkedéseknek, amelyek védenék a hosszú távú gondozási szektort a pénzügyi befektetők eszközeleépítési stratégiáival szemben – melyek például az Egyesült Királyságban a Southern Cross összeomlásához vezettek.

10. A TTIP körébe tartozó szolgáltatásokra vonatkozó legújabb EU-szövegtervezet korlátozza az egyetemes szolgáltatási kötelezettségek előírásának lehetőségét, és mérsékli a köztulajdonban lévő postai szolgáltatók részvételét a versenyben,

a nagy szállítványozó vállalatok (pl. UPS, FedEx) kívánságainak megfelelően. Az egyetemes szolgáltatási kötelezettségek – például a levelek felár nélküli napi kézbesítése távoli területekre – az alapvető szolgáltatásokhoz való, megfizethető árú, egyetemes hozzáférést igyekeznek garantálni.

11. A TTIP és a CETA azzal fenyeget, hogy korlátozza a közművek szabadságát a közérdekű célokhoz megfelelő energiatermelés és energiaelosztás tekintetében – például a megújuló energiák támogatása terén az éghajlatváltozással szembeni fellépés érdekében. A kereskedelmi megállapodásokban csupán nagyon kevés EU-tagállam tartja fenn kifejezetten a jogot bizonyos intézkedések bevezetésére az energiatermelés terén (Belgium, Portugália és Szlovákia), illetve a helyi energiaelosztó hálózatokra vonatkozóan (egyebek között Belgium, Bulgária, Magyarország és Szlovákia).

12. Az Egyesült Államok az oktatási piac TTIP-n keresztüli megnyitása felé kacsingat

– a vállalatvezetési továbbképzésektől a nyelvtanfolyamokon át a középiskolai felvételi tesztekig. Az európai piacokon jelenlévő egyesült államokbeli oktatási vállalatok – például a Laureate Education, az Apollo Group és a Kaplan Group – éppúgy haszonélvezői lennének a változásoknak, mint a német Bertelsmann médiacsoport, amely nemrég vásárolta meg az Egyesült Államokban székelő Udacity online oktatási szolgáltatóvállalat egy részét. Az Európai Bizottság az EU-tagállamok „potenciális rugalmasságát” kérte az Egyesült Államok oktatási szolgáltatásokkal kapcsolatos kérése nyomán.

13. Az Egyesült Államok filmipara az európai tartalmi kvóták és a helyi filmipart támogató egyéb programok megszüntetését várja a TTIP-től (például Franciaországban, Lengyelországban, Olaszországban és Spanyolországban).

A lobbicsoportok, például a Motion Picture Association of America (MPAA) és az Egyesült Államok kormánya ezért ellenezte az audiovizuális szolgáltatások kivételként történő kezelését az EU TTIP-mandátumában, melyért a francia kormány küzdött. Most megpróbálják a kivételek körét a lehető legjobban korlátozni, például kizárni a műsorszórást az audiovizuális szolgáltatások köréből – a jelek szerint az EU ipari csoportjainak, például a BusinessEurope-nak és az Európai Bizottságnak a támogatásával.

14. Az európai közszolgáltatásokban érdekelt pénzügyi befektetők, például a BlackRock, arra használhatják fel a TTIP-nek és a CETA-nak a pénzügyi szolgáltatásokra és a befektetések védelmére vonatkozó rendelkezéseit, hogy védjék saját érdekeiket a „sérelemes” előírásokkal szemben,

például a hosszú távú gondozási szektorban a munkakörülmények javítását célzó rendelkezésekkel szemben. A lobbicsoportok, például az egyesült királyságbeli pénzügyi szolgáltatóipart képviselő TheCityUK, „átfogó” TTIP elfogadását erőltetik, mely „a transzatlanti gazdaság összes aspektusát lefedi”.

15. Az egyesült államokbeli szolgáltatóvállalatok azért is lobbiznak, hogy a TTIP megszüntesse a „kereskedelmi korlátokat”, így a munkaügyi előírásokat. Például az egyesült államokbeli Home Instead vállalat – mely az idősek otthoni ápolásának

egyik vezető szolgáltatója, és több EU-tagállamban is működik franchise rendszerben –, azt akarja elérni, hogy a TTIP foglalkozzon a „rugalmatlan munkaügyi törvényekkel”, melyek arra kötelezik a vállalatot, hogy részmunkaidős foglalkoztatottjainak „széles körű juttatásokat biztosítson, egyebek között fizetett szabadságot”. Ez a vállalat szerint „szükségtelenül megnöveli az otthoni ápolás költségeit”.

Az olyan kereskedelmi megállapodásokban, mint a TTIP és a CETA, egyrészt a létfontosságú szolgáltatásokhoz való jogunk forog kockán, másrészt képességünk arra, hogy a legkülönbébb szolgáltatásokat a társadalom egészének javára tudjuk fordítani. Ha hagyjuk, hogy a kereskedelmi tárgyalások eddigi medrűkben folyjanak tovább, akkor végső soron

elveszítjük a közjót célzó döntések végrehajtásának lehetőségét.

A közszolgáltatásoknak az erőteljes kereskedelmi támadásokkal szembeni hatékony védelmét egy olyan intézkedésbiztosítaná, amely teljes körűen és egyértelműen kizárna minden közszolgáltatást az EU összes kereskedelmi megállapodásából és tárgyalásából. Egy ilyen kizárás azonban bizonyosan nem volna elegendő a CETA és a TTIP által jelentett sokféle egyéb fenyegetés megszüntetésére, mivel a megállapodások számos egyéb rendelkezése veszélyezteti a demokráciát és az állampolgárok jólétét. Mindaddig, amíg a TTIP és a CETA nem védi a közérdek szabályozásának képességét, ezeket a megállapodásokat el kell utasítani.



Közzétette: Association Internationale de Techniciens, Experts et Chercheurs (AITEC), Corporate Europe Observatory (CEO), Közszolgálati Szakszervezetek Európai Szövetsége (European Federation of Public Services Unions, EPSU), Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO), Transnational Institute (TNI), Bécsi Munkaügyi Kamara (Vienna Chamber of Labour, AK Vienna) és War on Want.

Amszterdam / Brüsszel / London / Párizs / Bécs/ Varsó, 2015. október

